

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่าหลักสูตร

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน (หลักสูตรนานาชาติ)

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

สุชาดา สุวรรณนิคม *

ชนิตรา ฐวจิตต์ †

วทิพย์ ตั้งจิตติโกคิน ‡

ศันสนีย์ เสนะวงษ์ §

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่าหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน (หลักสูตรนานาชาติ) คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่าฯ กับความเต็มใจแนะนำและทำประโยชน์ให้กับหลักสูตรฯ และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนากระบวนการสร้างความผูกพันต่อศิษย์เก่าและเป็นข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตรฯ ในปี 2570 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่าของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล แผนการเรียน 2.1 (สำหรับผู้จบการศึกษาระดับปริญญาโท) จำนวน 65 คน จึงเก็บข้อมูลแบบสำมะโน (Census) มีผู้ตอบแบบสอบถาม 39 คน (ร้อยละ 69.64) ข้อมูลถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่ามีความผูกพันต่อหลักสูตรฯ ในระดับมาก ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความภาคภูมิใจต่อหลักสูตรฯ (0.692), กิจกรรมเสริมหลักสูตร (0.541) และอาจารย์ผู้สอน (0.634) ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพัน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สนับสนุน (0.304) สิ่งอำนวยความสะดวก (0.283) เพื่อนร่วมชั้นเรียนและเพื่อนร่วมห้องปฏิบัติการ (0.177) นอกจากนี้ยังพบว่า ความผูกพันมีความสัมพันธ์ต่อความเต็มใจที่จะทำประโยชน์ให้กับหลักสูตรฯ (0.700) และความเต็มใจที่จะแนะนำหลักสูตรฯ ให้กับรุ่นน้องและคนรู้จัก (0.459) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยนี้ชี้ว่า ความภาคภูมิใจต่อหลักสูตรฯ กิจกรรมเสริมหลักสูตรฯ และอาจารย์ผู้สอน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่า ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อวางแผนรักษาและพัฒนาระดับความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่าอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: ความผูกพัน, วิทยาภูมิคุ้มกัน, นักศึกษา, ศิษย์เก่า, หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

* นักวิชาการศึกษา, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล,

Email: suchada.suw@mahidol.edu (Corresponding author)

† ศาสตราจารย์, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล, Email: chanitra.thu@mahidol.ac.th

‡ รองศาสตราจารย์, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล, Email: watip.tan@mahidol.edu

§ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล, Email: sansnee.sen@mahidol.ac.th

(Received: 23/07/24, Revised: 08/04/25, Accepted: 09/04/25)

Research Article

Factors Related to the Engagement of Ph.D. Students and Alumni in the Doctor of Philosophy in Immunology (International Program), Faculty of Medicine Siriraj Hospital

Suchada Suwannikom **

Chanitra Thuwajit ††

Watip Tangjittipokin ††

Sansnee Senawong ^{§§}

Abstract

This study aims to 1) understand what factors related to students' engagement in the Doctor of Philosophy program in Immunology at the Department of Immunology, Faculty of Medicine, Siriraj Hospital, 2) examine the relationship between student and alumni engagement and their willingness to recommend and contribute to the program, and 3) develop recommendations for enhancing the alumni engagement process and to provide input for the curriculum improvement in 2027. The population used in this study consists of current students and alumni of the Doctor of Philosophy program in Immunology at the Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Plan 2.1 (for those with a master's degree), totaling 65 individuals. Data were collected using a census method. Of these, 39 individuals responded to the questionnaire, resulting in a response rate of 69.64%. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's r correlation coefficient. The results of this study showed a high level of engagement among current students and alumni with the curriculum. The factors that significantly relate to this engagement at the 0.01 statistical level ($p \leq 0.01$), in order from highest to lowest were the curriculum pride (0.692), extracurricular activities (0.541), and faculty members (0.634). Factors that do not significantly relate to engagement include support staff (0.304), facilities (0.283), and classmates and lab partners (0.177). Additionally, the study found that engagement significantly impacts the willingness to related to the curriculum (0.700) and the willingness to recommend the curriculum to juniors and acquaintances (0.459) at the 0.01 statistical level ($p \leq 0.01$). Overall, the research results indicated that pride in the curriculum, involvement in extracurricular activities, and the quality of teaching staff are critical factors related to the level of engagement among students and alumni. These results can be applied to plan for the sustainable maintenance and development of student and alumni engagement.

Keywords: engagement, Immunology, student, alumni, Doctor of Philosophy program

** Educator, Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University,

Email: suchada.suw@mahidol.edu (Corresponding author)

†† Professor, Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University, Email: chanitra.thu@mahidol.ac.th

†† Associate Professor, Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University, Email: watip.tan@mahidol.edu

§§ Professor, Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University, Email: sansnee.sen@mahidol.ac.th

(Received: 23/07/24, Revised: 08/04/25, Accepted: 09/04/25)

1. บทนำ

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2539 โดยมีหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ทั้งสองหลักสูตรได้รับการยกระดับเป็นหลักสูตรนานาชาติในปี พ.ศ. 2549 ซึ่งในขณะนั้นเป็นหลักสูตรภูมิคุ้มกันวิทยาแห่งเดียวที่เปิดสอนในประเทศไทย นับตั้งแต่ก่อตั้งหลักสูตรฯ มีนักศึกษามากกว่า 200 และ 100 คนที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตตามลำดับ

หากดูตามสถิติจำนวนนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดล ประกอบกับสถิติจำนวนผู้สมัครและนักศึกษาที่เข้าศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ปี 2557-2566 พบว่ามีแนวโน้มลดจำนวนลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2565-2566 ดังภาพที่ 1 (ข้อมูลจากระบบ GRAD-MIS บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ณ วันที่ 23 กรกฎาคม 2566)

ภาพที่ 1 แสดงภาพรวมจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาเอก (กราฟสีน้ำเงิน) และปริญญาโท (กราฟสีส้ม)

ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2557-2566 (ข้อมูล ณ วันที่ 23 กรกฎาคม 2566)

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เล็งเห็นแนวโน้มการลดลงของจำนวนนักศึกษา (ภาพที่ 2) ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มจำนวนนักศึกษาของหลักสูตร และวางแผนปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ ให้ได้ผลลัพธ์ที่ตรงกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมากที่สุด ตามเกณฑ์เครือข่ายการประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA Quality Assessment at Program Level: AUN-QA) และเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence: EdPEX)

ตามเกณฑ์ AUN-QA หลักสูตรฯ ให้ความสำคัญเห็นจากนักศึกษา และศิษย์เก่าเกี่ยวกับหลักสูตร อาทิ เนื้อหา กระบวนการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรฯ สิ่งอำนวยความสะดวก และเจ้าหน้าที่สนับสนุน ความเห็นจากอาจารย์เกี่ยวกับกระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ตรงต่อวัตถุประสงค์ของแต่ละรายวิชา และความเห็นจากผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณภาพของบัณฑิต ส่วนเกณฑ์ EdPEX ที่แตกต่างจาก AUN-QA ซึ่งในปัจจุบันทุกสถาบันการศึกษาให้ความสนใจ คือ หมวดผลลัพธ์ที่ให้ความสนใจการสร้าง ความผูกพัน โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลความคิดเห็นจากนักศึกษาที่สมัครเข้าศึกษา (ทุกหลักสูตรของสาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล) ในช่วงปี 2565-2566 พบว่า ผู้สมัครส่วนใหญ่ได้รับการแนะนำจากอาจารย์หรือศิษย์เก่าของหลักสูตรฯ สอดคล้องกับ มนตรี นามวงศ์ และ ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ (2560) ที่กล่าวว่า ศิษย์เก่าเป็นส่วนหนึ่งและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนามหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นการให้ความร่วมมือ หรือสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยได้รับประโยชน์ อาทิ การบริจาคเงิน ทุนการศึกษา สิ่งของ การให้ความช่วยเหลือ การเข้าร่วมกิจกรรม การเป็นจิตอาสา การเป็นวิทยากร แนะนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้กับรุ่นน้อง รวมทั้งการเป็นกระบอกเสียงและสร้างเครือข่ายให้กับคณะและมหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ Neumann (1984) อ้างถึงใน ชฎาภา ประเสริฐทรง และ ชนิกา เจริญจิตต์กุล (2547) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความผูกพันของนักศึกษาต่อสถาบันไว้ส่วนหนึ่งว่า ความผูกพันต่อสถาบันของนักศึกษาสามารถทำนายพฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงออกในระหว่างที่ศึกษาในสถาบัน อาทิ การลาออกจากสถาบัน กลางคันหรือการประพฤติตัวของนักศึกษา และยังมีผลต่อสัมพันธภาพระหว่างนักศึกษาและสถาบันในอนาคตด้วย เช่น ความรักและอุทิศตนเพื่อกิจการของสถาบัน การติดต่อปฏิสัมพันธ์กับสถาบันหลังสำเร็จการศึกษา การสนับสนุนช่วยเหลือสถาบันในกิจการต่าง ๆ และยังสามารถดึงดูดให้นักศึกษาเข้ามาศึกษาต่อกับสถาบันมากขึ้นด้วย

ภาพที่ 2 แสดงจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาเอก (กราฟสีน้ำเงิน) และปริญญาโท (กราฟสีส้ม) ของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ปีการศึกษา 2557-2566 ข้อมูล ณ วันที่ 23 กรกฎาคม 2566)

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยเพิ่มเติม เพื่อค้นหาปัจจัยที่จะทำให้ศิษย์เก่าร่วมเป็นกระบอกเสียงและสร้างเครือข่ายให้กับสถาบัน พบว่า ชัยพร รองทอง และ ตติยา พนมวัน ณ อยุธยา (2564) ศึกษาแนวทางการสร้างความผูกพันของศิษย์เก่า คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า “ระดับความผูกพันของศิษย์เก่าคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความผูกพันมากที่สุดในด้านความเชื่อมั่นและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ระดับการมีส่วนร่วมของศิษย์เก่าคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีส่วนร่วมมากที่สุดใ

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 3) ระดับพฤติกรรมและการปฏิบัติตามค่านิยมองค์กรของศิษย์เก่าคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีพฤติกรรมและการปฏิบัติตามค่านิยมองค์กรมากที่สุดในด้าน Harmony: กลมกลืนกับสรรพสิ่ง” และแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะจากการวิจัย “1) จัดตั้งกลุ่ม Facebook ศิษย์เก่า เพื่อใช้ติดต่อสื่อสาร ระหว่างคณะฯ และศิษย์เก่า รวมทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างศิษย์เก่าด้วยกัน 2) จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ นักศึกษาปัจจุบัน และศิษย์เก่า หรือเชิญศิษย์เก่าเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดโครงการหรือกิจกรรมของคณะฯ หรือการจัดกิจกรรมโดยการแบ่งกลุ่มตามความสนใจ 3) จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า เพื่อเข้ามาบริหารจัดการและดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับศิษย์เก่า ภายใต้การบริหารงานที่สอดคล้องกับแนวทางของคณะฯ”

รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่จะส่งผลต่อความผูกพัน พงษ์จันทร์ ภูษาพานิชย์ และคณะ (2560) ศึกษาและเปรียบเทียบระดับความผูกพันต่อการเรียนและความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยของนักศึกษา รวมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่พยากรณ์ความผูกพันต่อการเรียนและความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า “นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2559 มีความผูกพันต่อการเรียนและความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับสูง และปัจจัยที่สามารถอธิบายหรือพยากรณ์ความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยได้มากที่สุด คือ ปัจจัยเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย รองลงมา ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล และปัจจัยทางสังคม ตามลำดับ โดยทั้งสามปัจจัยสามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยของนักศึกษาได้”

จุฑารัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์ และ ศศิธร โรจน์สงคราม (2560) ศึกษาความผูกพันของนักศึกษาต่อวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาวิทยาลัยนานาชาติชั้นปีที่ 1-4 ประจำปีการศึกษา 2557-2558 จำนวน 358 คน พบว่า “ความผูกพันของนักศึกษาต่อวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดลอยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อวิทยาลัย ได้แก่ ความภาคภูมิใจต่อวิทยาลัยสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย ความผูกพันต่ออาจารย์ ความผูกพันต่อเจ้าหน้าที่ ความผูกพันต่อรุ่นพี่รุ่นน้อง และความผูกพันต่อเพื่อน”

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันของนักศึกษาและต่อหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยุภูมิภาค (หลักสูตรนานาชาติ) คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล แผนการเรียน 2.1 (แผนรับนักศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาเอก) เนื่องจากเป็นแผนการศึกษาหลักของหลักสูตรระดับปริญญาเอกที่มีกลุ่มนักศึกษาซึ่งอาจมีคุณสมบัติที่สามารถเป็นกลุ่มเป้าหมายของหลักสูตรได้จำนวนมากที่สุด และจากฐานข้อมูลอาชีพศิษย์เก่าของหลักสูตรฯ เป็นกลุ่มที่ประกอบอาชีพอยู่ในแวดวงการศึกษาเป็นจำนวนมาก จึงคาดว่า สามารถนำผลการวิจัยมาวางแผนในการสร้างและพัฒนาระดับความผูกพันที่มีต่อหลักสูตรฯ ของนักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่า อาจส่งผลให้เกิดความเต็มใจในการติดต่อสัมพันธ์ ให้ความ

ช่วยเหลือสนับสนุน และแนะนำหลักสูตรไปยังบุคคลรอบข้าง ซึ่งจะนำไปสู่การมีนักศึกษาอย่างต่อเนื่องของหลักสูตรผ่านการแนะนำต่อไป

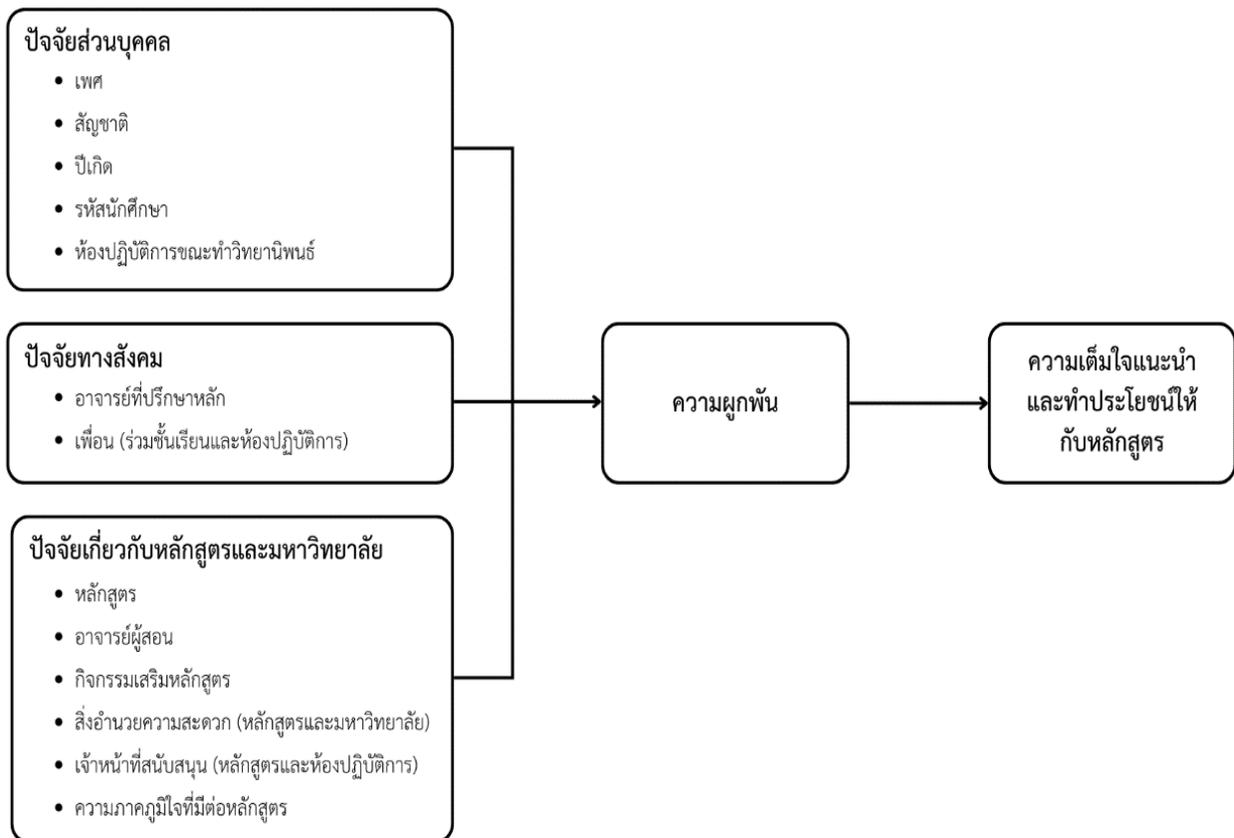
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่ากับหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน (หลักสูตรนานาชาติ) คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่าฯ กับความเต็มใจแนะนำและทำประโยชน์ให้กับหลักสูตรฯ

2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนากระบวนการสร้างความผูกพันต่อศิษย์เก่าและเป็นข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตรฯ ในปี 2570

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ผู้นิพนธ์

4. วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่าของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล แผนการเรียน 2.1 จำนวน 65 คน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรเฉพาะที่มีจำนวนไม่มาก จึงใช้การเก็บข้อมูลแบบสำมะโน (Census) หรือเก็บข้อมูลจากประชากรทุกคน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่าของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล แผนการเรียน 2.1 จำนวน 65 คน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรเฉพาะที่มีจำนวนไม่มาก จึงใช้การเก็บข้อมูลแบบสำมะโน (census) หรือเก็บข้อมูลจากประชากรทุกคน

2. ขั้นตอนพัฒนาและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยกำหนดปัจจัยตามบริบทของหลักสูตรฯ และนำมากำหนดขอบเขตของข้อคำถามโดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล, ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม, ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสูตร ใช้ข้อคำถามส่วนที่ 2 และ 3 จากงานวิจัยของพงษ์จันทร์ ภูษาพานิชย์ และคณะ (2560), ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพัน โดยสร้างข้อคำถามจากแนวคิด ตัวชี้วัด Voice of Customer (VoC) ของ Hawley and Clark (2024)

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยด้วยการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยคำนวณค่า Index of Item Objective Congruence (IOC) โดยขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวข้องกับหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มีผลผ่านในการทำ IOC ครั้งที่ 2 (0.99) จากนั้นจึงนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับศิษย์เก่าของหลักสูตรฯ ในแผนการศึกษา 2.2 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .936 โดยแต่ละปัจจัยมากกว่า 0.8

สรุปว่าการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามออนไลน์ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2: แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก เพื่อน)

ส่วนที่ 3: แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลและมหาวิทยาลัยมหิดล (หลักสูตร, อาจารย์ผู้สอน, กิจกรรมเสริมหลักสูตร, สิ่งอำนวยความสะดวก (หลักสูตรและมหาวิทยาลัย), เจ้าหน้าที่สนับสนุน (หลักสูตรและห้องปฏิบัติการ) และความภาคภูมิใจที่มีต่อหลักสูตร)

ส่วนที่ 4: แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยา
ภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของ
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล รหัสโครงการที่ Si 267/2024 และส่งแบบสอบถามให้กับนักศึกษาและ
ศิษย์เก่าของหลักสูตรฯ ทางอีเมล

3. การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามออนไลน์ให้กับนักศึกษาและศิษย์เก่าทั้งหมดของหลักสูตร (65 คน) ผ่านทาง
อีเมล มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 39 คน (ร้อยละ 69.64) ซึ่ง นิตชาล รัตนมณี และ ประสพชัย พสุนนท์ (2562)
ได้สรุปไว้ว่า “อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณนั้น ใน
ภาพรวมนักวิชาการกำหนดอัตราส่วนการตอบกลับที่ยอมรับได้อยู่ที่ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ขึ้นไป โดยที่อัตราการ
ตอบกลับมากกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไปถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี” จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดระเบียบข้อมูล ประมวลผล
และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS เวอร์ชัน 18 โดยข้อมูลพื้นฐานทั่วไปวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาได้แก่
ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดการแปลความหมายของ
คำตอบมีดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535)

4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

3.51- 4.50 หมายถึง ระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

นอกจากนี้ ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันของนักศึกษา
ปัจจุบันและศิษย์เก่าที่มีต่อหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราช
พยาบาล ซึ่งแบ่งเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และ ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตรและ
มหาวิทยาลัย นั้น จะใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's r Correlation Coefficient)
ในการวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 39 คน ประกอบด้วย เพศหญิง จำนวน 27 คน (ร้อยละ 69.2) เพศชาย จำนวน 11 คน (ร้อยละ 28.2) และไม่ต้องการระบุ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 2.6) มีสัญชาติไทย จำนวน 36 คน (ร้อยละ 92.3) และต่างชาติ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 7.7) ซึ่งเป็น Generation-Y (เกิดในปี พ.ศ. 2523-2543) จำนวน 33 คน (ร้อยละ 84.6) และ Generation-X (เกิดในปี พ.ศ. 2508-2522) จำนวน 6 คน (ร้อยละ 15.4) หากแบ่งตามรหัสนักศึกษา แบ่งเป็น รหัส SIIM/D 41-54 จำนวน 17 คน (ร้อยละ 43.6), รหัส SIIM/D 55-59 จำนวน 14 คน (ร้อยละ 35.9) และรหัส SIIM/D 60-64 จำนวน 8 คน (ร้อยละ 20.5) ทั้งนี้ ในช่วงทำวิทยานิพนธ์ ใช้ห้องปฏิบัติการภายนอกภาควิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน จำนวน 23 คน (ร้อยละ 59) และใช้ห้องปฏิบัติการภายในภาควิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน ตึกอดุลยเดชวิกรม ชั้น 11 และ/หรือ ชั้น 12 จำนวน 16 คน (ร้อยละ 41) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ
เพศ	หญิง	27	69.2
	ชาย	11	28.2
	ไม่ต้องการระบุ	1	2.6
สัญชาติ	ไทย	36	92.3
	ต่างชาติ	3	7.7
ปีเกิด	พ.ศ. 2523-2543	33	84.6
	พ.ศ. 2508-2522	6	15.4
รหัสนักศึกษา	SIIM/D 41-54	17	43.6
	SIIM/D 55-59	14	35.9
	SIIM/D 60-64	8	20.5
ห้องปฏิบัติการขณะทำวิทยานิพนธ์	ภายนอกภาควิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน	23	59.0
	ภายในภาควิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน	16	41.0

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่าๆ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสบการณ์เชิงบวกที่ได้รับจากหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เรียงลำดับจากมากไปน้อย ($n = 39$)

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการประเมิน
เพื่อนร่วมชั้นเรียนและเพื่อนร่วมห้องปฏิบัติการ	4.47	0.54	มาก
อาจารย์ผู้สอน	4.25	0.67	มาก
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	4.24	0.84	มาก
หลักสูตร	4.17	0.61	มาก
เจ้าหน้าที่สนับสนุน	4.14	0.90	มาก
ความภาคภูมิใจต่อหลักสูตรฯ	4.10	0.74	มาก
สิ่งอำนวยความสะดวก	3.91	0.84	มาก
กิจกรรมเสริมหลักสูตร	3.67	1.08	มาก

จากการวิเคราะห์ปัจจัยรายด้านในตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับประสบการณ์เชิงบวกจากหลักสูตร ทั้งปัจจัยทางสังคมและปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตรและมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย โดย**ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก** ได้แก่ เพื่อนร่วมชั้นเรียนและเพื่อนร่วมห้องปฏิบัติการ (4.47), อาจารย์ผู้สอน (4.25) และอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก (4.24) **ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด** คือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ 3.67

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความผูกพัน ความเต็มใจที่จะแนะนำและทำประโยชน์ต่อหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เรียงลำดับจากมากไปน้อย ($n = 39$)

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการประเมิน
ความเต็มใจที่จะทำประโยชน์ให้กับหลักสูตรฯ	4.18	0.721	มาก
ความเต็มใจที่จะแนะนำหลักสูตรฯให้กับรุ่นน้องและคนรู้จัก	3.87	0.923	มาก
ความผูกพันต่อหลักสูตรฯ	3.56	1.05	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยความเต็มใจที่จะทำประโยชน์ให้กับหลักสูตรฯ (4.18) ความเต็มใจที่จะแนะนำหลักสูตรฯให้กับรุ่นน้องและคนรู้จัก (3.87) รวมทั้ง ความผูกพันต่อหลักสูตรฯ (3.56) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยความผูกพันที่มีต่อหลักสูตรฯ จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ($n = 39$)

ข้อมูล		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
เพศ	หญิง	3.67	0.96	มาก
	ชาย	3.55	1.04	มาก
	ไม่ต้องการระบุ	1.00	0	น้อยที่สุด
สัญชาติ	ต่างชาติ	4.33	0.58	มาก
	ไทย	3.50	1.06	มาก
ปีเกิด	พ.ศ. 2508-2522	3.83	1.47	มาก
	พ.ศ. 2523-2543	3.52	0.97	มาก
รหัสนักศึกษา	SIIM/D 55-59	4.07	0.73	มาก
	SIIM/D 41-54	3.29	1.11	ปานกลาง
	SIIM/D 60-64	3.25	1.17	ปานกลาง
ห้องปฏิบัติการขณะทำวิทยานิพนธ์	ภายในภาควิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน	3.81	0.83	มาก
	ภายนอกภาควิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน	3.39	1.16	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 หากจัดกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามตามข้อมูลส่วนบุคคล จะพบว่า มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อหลักสูตรฯ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ตามการจัดกลุ่มดังนี้ **เพศ:** หญิง (3.67), ชาย (3.55) และ ไม่ต้องการระบุ (1.00) **สัญชาติ:** ต่างชาติ (4.33) และไทย (3.50) **ปีเกิด:** พ.ศ. 2508-2522 หรือ Generation-X (3.83) และ พ.ศ. 2523-2543 หรือ Generation-Y (3.52) **รหัสนักศึกษา:** SIIM/D 55-59 (4.07), SIIM/D 41-54 (3.29) และ SIIM/D 60-64 (3.25) **ห้องปฏิบัติการขณะทำวิทยานิพนธ์:** ภายในภาควิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน (3.81) และ ภายนอกภาควิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน (3.39)

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1: เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่ากับหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน (หลักสูตรนานาชาติ) คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีต่อความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่าหลักสูตรฯ เรียงลำดับจากมากไปน้อย

ปัจจัย	ความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่า (r)
ความภาคภูมิใจต่อหลักสูตรฯ	0.692**
กิจกรรมเสริมหลักสูตร	0.541**
อาจารย์ผู้สอน	0.534**
หลักสูตร	0.369*
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	0.341*
เจ้าหน้าที่สนับสนุน	0.304
สิ่งอำนวยความสะดวก	0.283
เพื่อนร่วมชั้นเรียนและเพื่อนร่วมห้องปฏิบัติการ	0.177

หมายเหตุ: ** มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อหลักสูตรฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความภาคภูมิใจต่อหลักสูตรฯ ($r = 0.692$), กิจกรรมเสริมหลักสูตร ($r = 0.541$) และอาจารย์ผู้สอน ($r = 0.634$)

ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันต่อหลักสูตรฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สนับสนุน ($r = 0.304$) สิ่งอำนวยความสะดวก ($r = 0.283$) และเพื่อนร่วมชั้นเรียนและเพื่อนร่วมห้องปฏิบัติการ ($r = 0.177$)

ส่วนที่ 4 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2: เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่า กับความเต็มใจแนะนำและทำประโยชน์ให้กับหลักสูตร

ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่ากับความเต็มใจแนะนำและทำประโยชน์ให้กับหลักสูตร

ปัจจัย	เต็มใจที่จะทำประโยชน์ให้กับหลักสูตรฯ (r)	ความเต็มใจที่จะแนะนำหลักสูตรฯ ให้กับรุ่นน้องและคนรู้จัก (r)
ความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่า	0.700**	0.459**

หมายเหตุ: ** มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 6 พบว่า ความผูกพันมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเต็มใจที่จะทำประโยชน์ให้กับหลักสูตร ($r = 0.700$) และความเต็มใจที่จะแนะนำหลักสูตรฯ ให้กับรุ่นน้องและคนรู้จัก ($r = 0.459$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6. อภิปรายผล

1. หากจัดกลุ่มตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่าของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน (หลักสูตรนานาชาติ) คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มีความผูกพันต่อหลักสูตรฯ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ เพศ: หญิง (3.67), ชาย (3.55) มีความผูกพันในระดับมาก และ ไม่ต้องการระบุ (1.00) มีความผูกพันในระดับน้อยที่สุด สัญชาติ: ต่างชาติ (4.33) และไทย (3.50) มีความผูกพันในระดับมาก ปีเกิด: พ.ศ. 2508-2522 หรือ Generation-X (3.83) และ พ.ศ. 2523-2543 หรือ Generation-Y (3.52) มีความผูกพันในระดับมาก รหัสนักศึกษา: SIIM/D 55-59 (4.07) มีความผูกพันในระดับมาก, SIIM/D 41-54 (3.29) และ SIIM/D 60-64 (3.25) มีความผูกพันในระดับปานกลาง ห้องปฏิบัติการขณะทำวิทยานิพนธ์: ภายในภาควิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน (3.81) มีความผูกพันในระดับมาก และภายนอกภาควิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน (3.39) มีความผูกพันในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันต่อหลักสูตรฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความภาคภูมิใจต่อหลักสูตรฯ (0.692) , กิจกรรมเสริมหลักสูตร (0.541) และ อาจารย์ผู้สอน (0.634) ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพัน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สนับสนุน (0.304) สิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวก (0.283) เพื่อนร่วมชั้นเรียนและเพื่อนร่วมห้องปฏิบัติการ (0.177) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จุฑารัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์ และ ศศิธร โรจน์สงคราม (2560) ที่ศึกษาความผูกพันของนักศึกษาต่อวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยศึกษานักศึกษาวิทยาลัยนานาชาติชั้นปีที่ 1-4 ประจำปีการศึกษา 2557-2558 จำนวน 358 คน พบว่า ความผูกพันของนักศึกษาต่อวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดลอยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อวิทยาลัย ได้แก่ **ความภาคภูมิใจต่อวิทยาลัย** สภาพแวดล้อมในวิทยาลัย **ความผูกพันต่ออาจารย์** ความผูกพันต่อเจ้าหน้าที่ ความผูกพันต่อรุ่นพี่รุ่นน้อง และความผูกพันต่อเพื่อน ผลการศึกษาของนักรบ หมี่แสน และคณะ (2557) ศึกษาความผูกพันของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พบว่า นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมีความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยในระดับมาก โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพัน ได้แก่ บุคลิกภาพ ความสัมพันธ์กับอาจารย์ ความสัมพันธ์กับเพื่อน บรรยากาศการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมวิชาการ และ**กิจกรรมนอกหลักสูตร** และผลการศึกษาของพงษ์จันทร์ ภูษาพานิชย์ และคณะ (2560) ที่พบว่า “*นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2559 มีความผูกพันต่อการเรียนและความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับสูง และปัจจัยที่สามารถอธิบายหรือพยากรณ์ความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยได้มากที่สุด คือ ปัจจัยเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย รองลงมา ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล และปัจจัยทางสังคม ตามลำดับ โดยทั้งสามปัจจัยสามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยของนักศึกษาได้*” แต่ผลการศึกษาของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล พบว่า เจ้าหน้าที่สนับสนุน สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อนร่วมชั้นเรียนและเพื่อนร่วมห้องปฏิบัติการที่ถึงแม้จะมีประสบการณ์เชิงบวกในระดับมาก แต่กลับเป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันต่อหลักสูตรฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ความผูกพันส่งผลต่อความเต็มใจที่จะทำประโยชน์ให้กับหลักสูตร (0.700) และความเต็มใจที่จะแนะนำหลักสูตรฯให้กับรุ่นน้องและคนรู้จัก (0.459) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับมนตรีนามวงศ์ และ ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ (2560) ที่กล่าวว่า ศิษย์เก่าเป็นส่วนหนึ่งและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นการให้ความร่วมมือ หรือสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยได้รับประโยชน์ อาทิ การบริจาคเงินทุนการศึกษา สิ่งของ การให้ความช่วยเหลือ การเข้าร่วมกิจกรรม การเป็นจิตอาสา การเป็นวิทยากร แนะนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้กับรุ่นน้อง รวมทั้งการเป็นกระบอกเสียงและสร้างเครือข่ายให้กับคณะและมหาวิทยาลัย ดังความสำคัญของความผูกพันของนักศึกษาที่มีต่อสถาบัน ตามที่ Neumann (1984) อ้างถึงใน ชฎาภา ประเสริฐทรง และ ชนิกา เจริญจิตต์กุล (2547) ได้กล่าวไว้

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยได้จัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนากระบวนการสร้างความผูกพันของนักศึกษาและศิษย์เก่าของหลักสูตรฯ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ดังนี้

1) ด้านความภาคภูมิใจต่อหลักสูตรฯ หลักสูตรฯ สามารถสร้างความต้องการที่จะได้เป็นส่วนหนึ่ง และความภาคภูมิใจได้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรฯ ในรูปแบบการประชาสัมพันธ์ความสำเร็จด้านต่างๆ ของอาจารย์ นักศึกษาและศิษย์เก่าของหลักสูตรฯ รวมทั้งจัดกิจกรรมมอบรางวัลแก่ผู้ผลิตผลงานในแต่ละปี ไม่ว่าจะเป็นเป็นด้านบริหาร วิชาการ และธุรกิจ/นวัตกรรม โดยกำหนดช่วงเวลาที่จะส่งรายละเอียดรางวัล เพื่อแสดงถึงการได้รับการยอมรับในวงการด้านวิทยานิพนธ์ร่วมกัน และต่อยอดไปสู่การเสนอชื่อศิษย์เก่าของหลักสูตรฯ เข้ารับรางวัลของชมรมศิษย์เก่าสัมพันธ์บัณฑิตศึกษาศิริราชได้อีกด้วย

2) ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้วิจัยได้สอบถามความเห็นด้านกิจกรรมที่ต้องการเข้าร่วมระหว่างการศึกษาหรือเป็นศิษย์เก่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความเห็นดังนี้ การประชุมวิชาการประจำปี (ศิษย์เก่าได้รับส่วนลด), การเลี้ยงรุ่นศิษย์เก่า เพื่อเปิดโอกาสการได้พบปะสังสรรค์ รวมถึงการสร้างความร่วมมือกันระหว่างวิชาชีพต่างๆ ที่รุ่นพี่รุ่นน้องมีความชำนาญต่างๆ กัน, การแชร์โอกาสและประสบการณ์การทำงานของศิษย์เก่า และปัจจุบัน, กิจกรรมที่ต้องลงมือปฏิบัติจริงและช่วยให้ได้ประยุกต์ใช้สิ่งที่เรียนรู้ เช่น เวิร์คช็อปหรือแฮ็กการอนที่เน้นการใช้ทักษะเฉพาะ, แนะนำแนวทางอาชีพ requirement ของแต่ละอาชีพ สิ่งที่ต้องเตรียมตัวเพื่อไปสู่เป้าหมาย (อาชีพที่สนใจ) หลังเรียนจบ, กิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ของนักศึกษา ไม่เน้นวิชาการ เน้นการสร้างสรรค์และการเชื่อมสัมพันธ์, กิจกรรมสำหรับนักเรียนต่างชาติที่เพิ่งเริ่มคุ้นเคยกับวัฒนธรรม อาหาร และภาษาใหม่ One day trip, กิจกรรมไหว้ครู, re-skill, up-skill การเขียน manuscript การนำเสนอผลงานวิชาการรูปแบบต่างๆ และการเขียนขอทุน กิจกรรมพบปะรุ่นพี่รุ่นน้อง ทำกิจกรรมร่วมกัน, กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของนักศึกษา บุคลากร และอาจารย์ ภายในหลักสูตรฯ, กิจกรรมนอกเวลาราชการ, กิจกรรมสอดแทรกในขณะที่กำลังเรียน coursework และจัด journal club ระหว่างศิษย์เก่ากับศิษย์ปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลเสนอคณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ เพื่อพิจารณาจัดกิจกรรมต่อไป ทั้งนี้ อาจส่งผลให้นักศึกษาที่ใช้ห้องปฏิบัติการภายนอกภาควิชาขณะทำวิทยานิพนธ์เพิ่มความผูกพันกับหลักสูตรฯ มากยิ่งขึ้น

อนึ่ง การดำเนินการเพื่อจัดกิจกรรมเพิ่มความภาคภูมิใจและกิจกรรมเสริมหลักสูตรฯ บางกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยเสนอมา สามารถนำเข้าไปประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ เพื่อร่วมกันวางแผนปฏิบัติ เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลได้ทันที แต่บางกิจกรรมต้องอาศัยความร่วมมือหลายจากฝ่าย รวมถึงการได้รับอนุมัติงบประมาณ อาจต้องใช้ระยะเวลาวางแผนและดำเนินการมากกว่า

3) **ด้านอาจารย์ผู้สอน** ในแบบสอบถามกล่าวถึงความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาของอาจารย์ผู้สอน ความรู้สอนในชั้นเรียนสามารถนำไปใช้ในอนาคตรวมทั้งวิธีการสอนที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางวิชาการและวิชาชีพ ดังนั้นหลักสูตรจำเป็นต้องพิจารณาวางแผนทดแทนอาจารย์ท่านที่จะเกษียณในอีก 5-10 ปี เนื่องจากการถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะการสอนจำเป็นต้องใช้เวลานาน รวมทั้งอาจต้องสอบถามไปยังผู้บัณฑิต ถึงทักษะทางวิชาการและวิชาชีพที่บัณฑิตจำเป็นต้องใช้ในอนาคตรวมทั้งอาจต้องสอบถามไปยังผู้บัณฑิตถึงทักษะของอาจารย์ในปัจจุบัน หรือเชิญอาจารย์ภายนอกที่มีทักษะที่สอดคล้องกับทักษะทางวิชาการและวิชาชีพที่บัณฑิตจำเป็นต้องใช้ในอนาคตต่อไป

อนึ่ง ถึงแม้หลักสูตรฯ จะวางแผนการทดแทนอาจารย์ที่จะเกษียณอายุล่วงหน้า อาจไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมาย เพราะทรัพยากรบุคคลที่มีองค์ความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการอาจไม่สามารถสรรหาได้ตามเวลา ซึ่งหลักสูตรอาจต้องมีแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคลที่ชัดเจนหลังจากสรรหาอาจารย์ที่มีองค์ความรู้และทักษะที่ใกล้เคียงกับความต้องการ หรือใกล้เคียงกับหลักสูตรฯ ที่พัฒนาไป เพื่อมาเติมเต็มในส่วนที่ขาด หรือเสริมในส่วนที่หลักสูตรไม่เคยมีมาก่อน แต่เป็นอนาคตของวงการวิทยุมัคกัน

8. ข้อจำกัดของการศึกษาคั้งนี้และข้อเสนอเพื่องานวิจัยในอนาคต

1. งานวิจัยนี้ยังไม่ได้เก็บข้อมูลจากนักศึกษาและศิษย์เก่าหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยามัคกัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล แผนการศึกษา 2.2 (แผนการศึกษาที่รับสมัครนักศึกษาซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรีเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาเอก) ซึ่งอาจพบผลที่แตกต่างกัน

2. งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดที่หลักสูตรฯ ยังไม่สามารถติดต่อกับศิษย์เก่าทั้งหมดได้ เนื่องมาจากหลักสูตรมีอายุกว่า 25 ปี ขาดการติดต่อกับศิษย์เก่าไปเป็นเวลานานตั้งแต่จบการศึกษา ข้อมูลที่ใช้นำมาจากฐานข้อมูลของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล และปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามศิษย์เก่าที่สามารถติดต่อได้ยังกรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อหลักสูตรฯ

3. อาจเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อเจาะลึกรายละเอียดปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันให้ครบทุกปัจจัย เพื่อนำไปใช้วางแผนได้อย่างตรงประเด็น

9. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ศ. ดร.สุนีย์ กอปรศรีเศรษฐ, รศ. ดร. นพ.ปิติ ฐวจิตต์ และ รศ. ดร. นพ.ยุทธนา ศรีนวล ประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความกรุณาช่วยตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ให้คำแนะนำ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางที่ใช้ในแบบสอบถาม ขอขอบพระคุณ ดร.บัณณ์ อักษรรวรวัฒน์ ที่ช่วยตรวจแก้ไขข้อคำถามภาษาอังกฤษใน

แบบสอบถามให้สอดคล้องกับข้อความคำถามภาษาไทย และขอขอบคุณนักศึกษา-ศิษย์เก่าหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาภูมิคุ้มกัน (หลักสูตรนานาชาติ) คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ส่งผลให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

บรรณานุกรม

จุฑารัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์ และ ศศิธร โรจน์สงคราม. (2560). การศึกษาความผูกพันของนักศึกษาต่อวิทยาลัย นานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล. *Mahidol R2R e-Journal*, 4(1), 56-69.

ชฎาภา ประเสริฐทรง และ ชนิกา เจริญจิตต์กุล. (2547). รายงานการวิจัย เรื่อง ความผูกพันต่อสถาบันของ นักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ชัยพร รongทอง และ ตติยา พนมวัน ณ อยุธยา. (2564). แนวทางการสร้างความผูกพันของศิษย์เก่า คณะ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสารสหศาสตร์*, 21(2), 46-61.

นักรบ หมี่แสน, จารุวรรณ สกุลคู, อรรณพ โพธิ์สุข, และ สุชาติ สุธรรมรักษ์. (2557). ความผูกพันของนักศึกษา ต่อมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. *สุทธิปริทัศน์*, 88(28), 255-270.

นิศาชล รัตนมณี และ ประสพชัย พสุนนท์. (2562). อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามในงานวิจัยเชิงปริมาณ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 13(3), 181-188.

บุญชม ศรีสะอาด และ บุญส่ง นิลแก้ว. (2535). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือ แบบมาตราส่วนประมาณ ค่ากับกลุ่มตัวอย่าง. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 3(1), 22-25.

พงษ์จันทร์ ภูษาพานิชย์, วีรวรรณ วงศ์ปิ่นเพชร, ชูชัย สมितिไกร, และ พิมพ์ชนก เครือสุคนธ์. (2560). รายงาน การวิจัย เรื่อง ปัจจัยพยากรณ์ความผูกพันของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มนตรี นามวงศ์ และ ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ. (2560). การบริหารความสัมพันธ์กับศิษย์เก่าของสำนักงานศิษย์เก่า สัมพันธ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 23(3), 159-178.

Hawley, M., & Clark, S. (2024). *What Is the voice of the customer (VoC)?*

<https://www.cmswire.com/customer-experience/voice-of-the-customer-what-is-it-and-why-does-it-matters-for-cx/>